

עא:

שכשעקר מפסח לשלמים תיקן שלא יתחייב על נותר שלו ביום אחד כמו פסח אלא בב' ימים כשלמים. והקשה החכם צבי (סי' קנ"ט) שהרי במשנה במעילה (:) שנינו שאין חיוב נותר על קרבן פסול, וצ"ע.

ו. רבי יהושע פוטר

פירש רש"י, שהוא סובר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה כל שהיא פטור. ובאחייעזר (ח"ג סי' פ"ג) כתב לדון בכמה נידונים בענין הפטור של טעה בדבר מצוה. א. האם הוא רק במצוות דאורייתא, או אפילו בטעה במצוות דרבנן. ב. האם הוא רק במצוה חיובית, או אפילו במצוה קיומית. ג. האם הוא רק בשעה שהוא מקיים המצוה, או אפילו בשעת עשיית הכשר מצוה.

וכתב שלכאורה הנידונים תלויים במה שיש לחקור בגדר הפטור, האם הוא רק גזירת הכתוב לפוטרו מקרבן, או שהוא בגדר אנוס, דכיון שהוא טרוד בדבר מצוה, גילתה התורה שהוא קרוב לאונס. וכתב שלכאורה יש בזה ב' הגדרים, גם שהוא קרוב לאונס, ולכך פטור אפילו במצוות דרבנן, אבל פטור זה הוא רק כשעובר האיסור בשעת עשיית המצוה ממש, אבל יש גם גזירת הכתוב לפוטרו כשעוסק במצוה דאורייתא, וזה פוטרו אפילו בשעת הכשר מצוה דאורייתא.

ז. רבי יהושע פוטר

פירש רש"י, משום שסובר שטעה בדבר מצוה ועשה מצוה כל שהיא פטור. והקשה הצ"ח, כיון שאסור לו לזרוק הדם בשבת, אף שעצם הקרבן כשר, א"כ נמצא שהקרבן יפסל, ולכאורה אין זה אפילו מצוה כל שהיא, ומדוע פטר רבי יהושע. וכתב, שלכאורה צריך לדחוק שמדובר בשכבר זרק הדם. אולם כתב שיתכן שיש לכהן לזרוק הדם אם הוא שחטו בעצמו, כדי להציל עצמו מקרבן חטאת, ותלוי בסוגיא דשבת (ד) יעויין שם.

ח. תאמר בפסח שאין לו קצבה

פירש רש"י, ואפילו אם הוא שחט פסחו כבר ומצא זה בעזרה וסברו שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא וכו'. והעיר הקובץ הערות (ע"ז, ר), שהרי אינו שליח שלו על השחיטה. ומזה הוכיח שאין צריך להיות שליח שלו אלא לענין שיהא המעשה נחשב של המשלח, אבל אי"ז שליחות להתיר כמו בגירושין, ולכך הקרבן כשר גם בלא שליחות שלו.

ט. שחטו ונמצא בעל מום חייב

הקשה החזון איש (הוריות ט"ו, ט), מדוע אינו פטור מדין מתעסק במעשה היתר, ונמצא שעשה מעשה איסור. וכתב שאפשר שרק העוסק במלאכת היתר, שאין לו מקום לחוש לאיסור, הוא קרוי מתעסק, אבל במקום שניתנה שבת לידחות, כמו פסח ומילה, שיועד שיש כאן מלאכה גמורה אלא שהותרה למצותה ונכשל בזה, שלא נעשה הדבר כמצותה, קרוי שוגג ולא מתעסק.

א. לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד מכאן הקשו התוס' על מה שכתב רש"י בזבחים (לה) ששלמים הבאים מחמת פסח שנאכלים ליום ולילה, היינו חגיגת י"ד, שהרי כאן מבואר שחגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד. ואף לבן תימא הסובר שנאכלים ליום ולילה, זהו משום שהוקש לפסח, ולא מפני מה שכתוב 'ובשר זבח תודת שלמיו'. גם רש"י על התורה (ויקרא ז, טו) פירש כמו בזבחים, והרמב"ן (שם) כתב, שאם כוונת רש"י כבן תימא, א"כ באמת אין חגיגת י"ד נאכלת ביום כלל, וכמו שהפסח אינו נאכל אלא בלילה, כך חגיגת י"ד אינה נאכלת אלא בליל ט"ו לדעת בן תימא.

ב. אלא האי לחגיגת ט"ו

הקשה הצ"ח, שאם הוא לחגיגת ט"ו, מדוע צריך שום פסוק, ומנין לחלק בין שלמי חובה לשלמי נדבה, וא"כ ודאי נאכלת לשני ימים ולילה א'. ותירץ שכיון שהיה מקום לטעות בחגיגת י"ד שדינה כמו פסח שאינו נאכל אלא ליום ולילה, היה שייך ללמוד מזה גם לכל שלמי חובה, שדינם כחגיגת י"ד שאינם נאכלים אלא ליום ולילה. ולכן צריכים את הפסוקים ללמד על חגיגת י"ד ועל חגיגת ט"ו שאין חלוקים משאר שלמים, ונאכלים לשני ימים ולילה אחד.

ג. הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת וכו'

פירש רש"י, וכסבור שכשם שמוותר לשמו כך מותר שלא לשמו. וכתב המהרש"א, שמדובר בידע שהוא קרבן פסח, שהרי הגמ' מעמידה בעוקה, ועל כרחק השגגה היא שסבר שמוותר לשוחטו שלא לשמו, כמו שמוותר לשוחטו לשמו. אלא שהעיר המהרש"א, שלכאורה היה שייך ג"כ לומר שנעלם ממנו ששבת הוא.

ובצל"ח פירש, שלעולם יתכן שסובר רש"י ששכח שהוא שבת, שהרי לא כתב רש"י שסבר שמוותר לשוחטו הפסח שלא לשמו 'בשבת', אלא שסבר שמוותר לשוחטו שלא לשמו, ולכן הוא טועה בדבר מצוה, אבל לענין השגגה של שבת, יתכן שבאמת השגגה היתה ששכח שהוא שבת.

ד. רבי אליעזר מחייב חטאת

פירש רש"י, אע"פ שטעה בדבר מצוה. וכתב המהרש"א, שעתה צריך לפרש שמה שלר"א חייב חטאת הוא משום שסובר שאין זה עשיית מצוה כלל, שהרי ר"א פוסל אחרים לשם פסח, אבל כיון שבסיפא של המשנה מוכח שסובר שטעה בדבר מצוה חייב, לכך כתב רש"י גם בזה שחייב משום שטעה בדבר מצוה חייב.

ה. רבי אליעזר מחייב חטאת

העיר המהרש"א (לקמן עג) מדוע חייב חטאת, הרי כיון שהקרבן פסול הוא מקלקל, ויש דעה שמקלקל בחבורה פטור. ותירץ,